

Politik Pembangunan Di Terengganu (1999-2013) *Politics of Development in Terengganu (1999-2013)*

Ilyas Abdullah

Fakulti Sains Pentadbiran Dan
Pengajian Polisi, UiTM Cawangan Pahang, Kampus Raub
ilyasabdullah@uitm.edu.my

Abstrak

Politik Terengganu sebelum PRU ke-10 menyaksikan sokongan pengundi terhadap UMNO-BN begitu kukuh dan dominan. Walaubagaimanapun, keputusan pasca PRU ke-10 menunjukkan UMNO dan parti oposisi khususnya PAS mempunyai peluang yang seimbang untuk membentuk kerajaan di Terengganu. Hasil kajian mendapati bahawa pembangunan merupakan faktor utama yang mempengaruhi pembentukan budaya politik Melayu di Terengganu sebelum dan selepas PRU ke-10. Namun begitu, pasca PRU ke-10, pembangunan tidak lagi ditafsirkan sekadar mengecapi nikmat keselesaan semata-mata, malahan mesti turut disepadukan dengan prinsip keadilan.

Kata kunci: Politik; Politik Pembangunan; Pilihan Raya

Abstract

The political culture of the Malays in Terengganu prior to the 10th General Election was very much in support of UMNO-BN. The results of the GE-10 showed that UMNO and the opposition PAS particularly have an equal opportunity to form the state government in Terengganu. The findings show that development is the main factor that influenced the Malay political culture in Terengganu in the pre- and post-GE-10 periods. However, in post GE-10, development is no longer construed as merely for convenience of comfort, but to be integrated with the principles of justice as well.

Keywords: Politics; Politics of Development; Election

PENDAHULUAN

Received: 10 January 2022
Accepted: 21 March 2022
Published: 30 June 2022

Politik pembangunan merupakan kaedah paling berkesan bagi pemerintah meraih sokongan dalam mempertahankan kuasa khususnya di kawasan yang masih bergantung kepada kerajaan dalam hal ehwal pembangunan. Kebanyakan kawasan luar bandar mempunyai jurang pembangunan yang begitu ketara jika dibandingkan dengan kawasan bandar. Politik pembangunan yang melibatkan janji-janji berupa pembangunan infrastruktur begitu berkesan di kawasan atau negeri yang mundur dan sering menjadi penentu kemenangan sesebuah parti dalam pilihan raya. Mentaliti masyarakat di luar bandar yang masih memerlukan bantuan serta dijalin kemas dengan sentimen ketuanan Melayu menjadikan politik pembangunan begitu subur. Menerusi manifesto politik, apa sahaja elemen yang berkait dengan

pembangunan untuk meningkatkan taraf hidup dan ekonomi masyarakat diulang siar sebegitu kerap melalui media arus perdana. Pendekatan politik pembangunan secara ironinya akan menanamkan sikap positif rakyat terhadap dasar kerajaan (Mazli & Jamaie, 2018). Umum mengetahui bahawa persaingan politik di Terengganu amat menarik. Hal ini kerana keputusan PRU 1999 sehingga 2013 berubah secara amat drastik. Dalam tempoh yang agak singkat, pengundi di Terengganu telah menterbalikan keputusan PRU secara seimbang di antara UMNO-BN dan PAS. Berbeza dengan sebelumnya, UMNO-BN menjadi satu-satunya parti yang berjaya menguasai kerajaan Terengganu selepas mengambilalih daripada PAS pada tahun 1961.

Keputusan PRU tahun 1999 sehingga 2013 menyaksikan bahawa PAS juga telah berjaya memecahkan dominasi UMNO-BN di Terengganu apabila berjaya membentuk kerajaan pada tahun 1999. Meskipun pelbagai projek pembangunan telah berjaya dilakukan di Terengganu sepanjang pemerintahan UMNO-BN, namun rakyat Terengganu tetap juga memilih PAS. Bagaimanapun, hal tersebut bukanlah bermaksud pengundi di Terengganu menolak pembangunan. Bagi pengundi Terengganu, kesejahteraan hidup bukan hanya berkisarkan kepada mengecapi nikmat pembangunan semata-mata, malahan pemerintah juga perlu menitikberatkan aspek keadilan sosial yang lebih baik dan demokratik. Pengundi di Terengganu tidak menolak pembangunan tetapi pengulangan isu pembangunan yang dilakukan oleh UMNO-BN secara berterusan di media arus perdana dilihat sebagai keterlaluan.

PERMASALAHAN KAJIAN

Terengganu yang mempunyai 95 peratus penduduk berbangsa Melayu tergolong sebagai sebuah negeri yang masih terpinggir dalam arus pembangunan. Pendekatan politik pembangunan cukup ampuh mewarnai landskap politik Terengganu sejak awal merdeka sehingga kini. Walau bagaimanapun praktik politik pembangunan pasca merdeka tidak lagi sama dengan praktik politik pembangunan pasca PRU ke-10. Negeri Terengganu merupakan medan tradisi yang menyaksikan pertandingan sengit antara UMNO-BN dan PAS. Semenjak tahun 1959 lagi Terengganu telah membuka medan pertandingan kepada kedua-dua parti Melayu tersebut. Berbeza dengan negeri-negeri lain, pengundi Melayu tidak begitu konsisten dalam memberikan sokongan kepada PAS walaupun dari masa ke semasa PAS berjaya menang di beberapa kawasan DUN dan Parlimen. Keputusan PRU pasca tahun 1999 sehingga 2013 menyaksikan suatu corak

ketidaktentuan kerana dalam tempoh tersebut kedua-dua parti boleh berjaya dan tewas di Terengganu. Walaupun UMNO-BN berjaya membawa pelbagai pembangunan di Terengganu, namun UMNO-BN masih lagi berhadapan dengan penolakan rakyat dalam pilihanraya. Hal tersebut menjadi topik perbincangan yang melatari kajian ini.

METODOLOGI KAJIAN

Negeri Terengganu mempunyai lapan bahagian pilihan raya bagi parlimen dan 32 bahagian bagi DUN. Dari segi demografi negeri Terengganu mempunyai taburan penduduk yang hampir sama rata dalam setiap daerah. Sebanyak tujuh kawasan DUN telah dipilih. Signifikan pemilihan tujuh kawasan tersebut adalah berdasarkan kedinamikan keputusan pilihan raya yang ditunjukkan dalam pilihan raya dari tahun 1999 sehingga pilihan raya tahun 2013. Antara kawasan DUN yang terpilih ialah N9. Tepuh, N10. Teluk Pasu, N14. Bandar, N.17 Alor Limbat, N26. Rantau Abang, N28. Paka dan N31. Chukai. Daripada empat pilihan raya yang diadakan, PAS dan UMNO berjaya menguasai setiap DUN tersebut secara sama rata.

Jadual 1 : *Populasi Pengundi Berdaftar di Terengganu Sehingga Tahun 2013*

Parlimen	Peratusan Pengundi	
P33. Besut	72570	11.4%
P34. Setiu	67280	10.6%
P35. Kuala Nerus	76238	12.0%
P36. Kuala Terengganu	94406	14.9%
P37. Marang	90795	14.3%
P38. Hulu Terengganu	63543	10.0%
P39. Dungun	78147	12.3%
P40. Kemaman	91942	14.5%
Jumlah Populasi	634944	100%

Sumber: Suruhanjaya Pilihan raya Malaysia 2013

Kajian ini menggunakan kaedah Persampelan Kawasan Pelbagai Lapisan (PKPL). Kaedah ini sesuai dilakukan bagi kawasan yang luas dan menyelidik tidak mempunyai senarai nama bagi setiap subjek dalam populasi (Chua Yan Piaw 2006). Kaedah ini sesuai dilakukan bagi populasi kajian yang mempunyai subjek-subjek kajian yang bersifat homogenus. Dalam PKPL, semua kawasan yang merangkumi populasi dibahagikan kepada kawasan-kawasan kecil dan setiap unit sampel berkaitan dengan satu kawasan kecil sahaja. Setiap unit sampel bukan lagi unsur daripada populasi tetapi kelompok unsur daripada persampelan kawasan (Rohana Yusof 2004). Saiz dalam setiap sub sampel ditentukan berdasarkan perkadaran dalam setiap sub populasi.

Jadual 2 : *Saiz Sub Sampel*

DUN	Jumlah Pengundi	Sub Sampel	Peratusan Sub Sampel
Ke-13			
N9. Tepuh	25162	59	(15.4%)
N10. Teluk Pasu	20121	47	(12.3%)
N14. Bandar	20390	48	(12.5%)
N17. Alor Limbat	23983	56	(14.7%)
N26. Rantau Abang	20618	49	(12.6%)
N28. Paka	26464	62	(16.2%)
N31. Chukai	26715	63	(16.3%)
Jumlah Sub Populasi	163453	384	384 (100%)

ULASAN KARYA

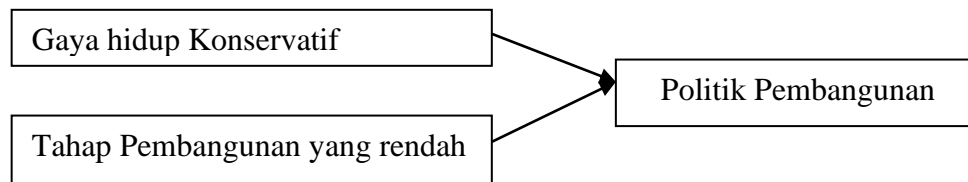
Menurut Mazlan (2019), Terengganu sangat terkenal dengan sejarah persaingan sengit politiknya di antara PAS dengan UMNO. Keunikan politik Terengganu disebabkan oleh wujudnya unsur-unsur budaya tradisi Melayu tempatan, sentimen agama Islam dan faktor demografi negeri yang mempunyai lebih 95 peratus penduduk Melayu. Hal ini menjadikan politik Terengganu agak berbeza dengan politik di negeri-negeri lain. Pemerintahan UMNO yang panjang di Terengganu bermula pada tahun 1961 telah mencorakkan budaya politik masyarakat Terengganu. UMNO melalui institusi-institusi dan program-program pembangunan bandar-desa telah berjaya mengawal pemikiran dan tingkahlaku pengundi di negeri tersebut. Walaupun PAS memperjuangkan ideologi Islam dalam gerakan politiknya, namun PAS masih gagal

untuk menyaingi UMNO yang dilihat lebih dekat dengan suara hati rakyat yang majoritinya hidup di bawah paras kemiskinan dan sangat memerlukan bantuan daripada kerajaan yang memerintah.

Wan Rohila (2008) pula berpandangan bahawa pengundi di Kuala Berang khususnya merupakan pengundi luar bandar yang masih dihimpit oleh masalah kemiskinan. Justeru kebergantungan mereka terhadap bantuan daripada kerajaan negeri dan persekutuan sangat kuat. Sementara kajian yang dilakukan oleh Che Hamdan et.al (2008) dalam artikelnya bertajuk “Budaya Politik Dalam Pilihan raya Umum Ke-12: Kajian Kes Parlimen Dungun” pula menyatakan bahawa Terengganu merupakan salah satu negeri yang digelar “*Malay Belt State*” yang mana penduduknya terdiri daripada 92 peratus Melayu. Oleh sebab itu budaya politik Terengganu lebih berkisarkan kepada kepercayaan, emosi dan nilai-nilai keIslaman. Kadar kemiskinan yang tinggi menjadikan isu pembangunan dan bantuan daripada kerajaan negeri dan persekutuan sebagai senjata utama dalam kempen menjelang sesuatu pilihan raya di Terengganu. Sebahagian pengundi di beberapa kawasan DUN di Terengganu masih meletakkan harapan yang tinggi kepada BN. Pengalaman pemerintahan BN di Terengganu sejak tahun 1961 telah membentuk satu kepercayaan di kalangan pengundi tentang pembangunan yang dinikmati. Politik pembangunan telah mencorakkan budaya politik masyarakat Melayu di Terengganu. Pengundi menjadikan pembangunan fizikal yang dikecapi sebagai penentu utama dalam pemilihan parti dalam pilihan raya. Hal ini menunjukkan bahawa budaya politik masyarakat Melayu Terengganu masih dipengaruhi oleh elemen neofeudal yang tidak mendokong ideologi politik yang radikal.

Menurut Wan Abdul Rahman (1986), kadar kemiskinan yang tinggi menjadikan isu pembangunan sebagai senjata paling ampuh dalam kempen pilihanraya. Politik pembangunan mencorakkan budaya politik masyarakat Terengganu. Pengundi menjadikan pembangunan fizikal yang dikecapi sebagai penentu utama dalam pemilihan sesebuah parti dalam pilihanraya. Budaya masyarakat Terengganu yang bersifat konservatif juga boleh berubah menjadi dinamis dan bersedia untuk menerima perubahan. Pengundi di Terengganu juga sangat peka dengan isu-isu semasa yang berlegar di persekitaran mereka sehingga mampu mempengaruhi penilaian pengundi ketika membuat pemilihan dalam pilihanraya. Isu melibatkan pembangunan dan perkembangan ekonomi mampu memberikan kesan yang besar kepada pengundi di Terengganu (Azmah Abdul Manaf, 2013).

Kerangka Teori dan Konseptual

Rajah 1: *Kerangka Teori dan Konseptual Kajian*

Pembangunan yang pesat dan seimbang dapat meningkatkan kebajikan dan juga ekonomi rakyat. Tahap pembangunan negeri Terengganu yang rendah menjadikan rakyat bergantung kepada pemerintah. Parti yang tidak mampu membawa pembangunan atau perubahan sosio ekonomi rakyat akan berhadapan dengan penolakan rakyat dalam pilihanraya. Kelembapan pembangunan menjadikan jaringan penaung-dinaung sentiasa wujud. Maka hubungan pembangunan dengan pilihan politik amat berkait secara langsung khususnya bagi pengundi di Terengganu yang bersifat konservatif serta mementingkan aspek kestabilan. Masyarakat Terengganu juga menolak sebarang bentuk perubahan yang dianggap boleh mendatangkan kesan kepada kestabilan politik dan sosio ekonomi mereka. Masyarakat Terengganu juga selesa dengan cara hidup tradisional dengan menjadikan aspek kestabilan dan keperluan untuk menikmati pembangunan sebagai bentuk budaya politiknya. Sifat masyarakat Melayu yang konservatif menyebabkan mereka hanya menerima tawaran dan perubahan yang munasabah sahaja. Ini menjelaskan bahawa masyarakat Terengganu memang menitikberatkan aspek pembangunan. Selain itu penilaian terhadap kemampuan pemerintah untuk membawa perubahan terhadap sosio ekonomi rakyat juga menjadi penyumbang kebergantungan yang tinggi di kalangan masyarakat Terengganu kepada pemerintah.

Konsep Politik Pembangunan

Politik pembangunan merupakan janji-janji pembangunan yang dilakukan oleh parti politik sebagai tarikan untuk mencapai kemenangan dalam pilihanraya. Politik pembangunan merupakan senjata paling berkesan dalam mempertahankan kuasa terutamanya di kawasan-kawasan yang masih bergantung kepada kerajaan berkaitan hal ehwal pembangunan. Pendekatan ini dilakukan secara meluas di kebanyakan kawasan luar bandar yang mempunyai jurang pembangunan yang begitu ketara dengan tahap

pembangunan di kawasan bandar. Dari satu aspek, politik pembangunan berupaya membawa negara mencapai pengembangan ekonomi dengan penyediaan prasarana asas dan perkhidmatan sosial kepada rakyat. Walaubagaimanapun, politik pembangunan juga boleh dilihat sebagai menjejaskan demokrasi berikutan amalan meraih sokongan undi secara tidak adil. Parti yang mempunyai pelbagai sumber dan kekuatan jentera dilihat lebih berupaya menawarkan pembangunan di sesuatu kawasan pilihanraya berbanding parti politik yang mempunyai sumber yang terhad (Mazli & Jamaie, 2018).

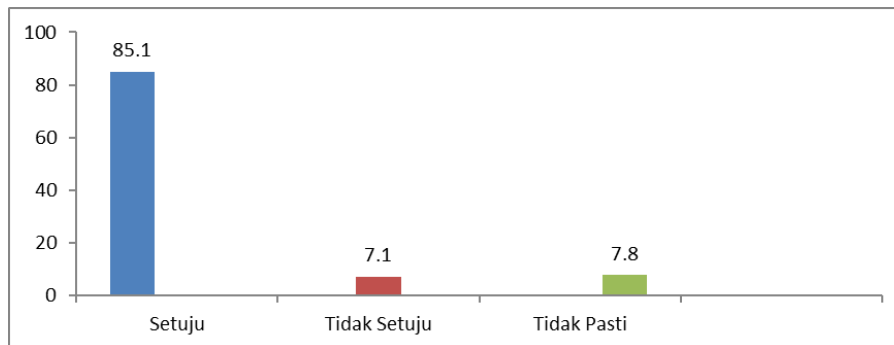
Sentimen politik pembangunan turut dipengaruhi oleh kedudukan geografi kawasan pilihanraya yang kekurangan dari segi infrastruktur asas serta latar belakang sosioekonomi masyarakat yang dibelenggu kemiskinan. Mentaliti masyarakat luar bandar yang masih memerlukan bantuan menyuburkan lagi politik pembangunan. Pembangunan penting bagi meningkatkan taraf kehidupan rakyat. Walau apa pun bentuk pembangunan matlamatnya haruslah memberikan kesejahteraan kepada kehidupan rakyat serta tidak hanya bermotifkan pertumbuhan ekonomi semata-mata. Pembangunan haruslah menjamin kesejahteraan dengan mengamalkan pengagihan sumber secara adil dan saksama. Pendekatan politik pembangunan menanamkan sifat positif rakyat terhadap dasar kerajaan. Masyarakat yang tidak menyokong kerajaan akan dianggap sebagai anti pembangunan. Konsep tersebut amat bertepatan dengan kajian politik pembangunan di Terengganu. Tuntutan terhadap pembangunan sentiasa mendapat tempat di kalangan masyarakat Terengganu. Walaubagaimanapun penolakan rakyat Terengganu terhadap UMNO-BN berdasarkan kemerosotan kerusi di DUN dan Parlimen adalah manifestasi rakyat Terengganu menolak projek pembangunan yang tidak memberikan impak secara langsung kepada kehidupan rakyat. Penolakan tersebut tidaklah bermaksud rakyat Terengganu menolak pembangunan. Hal ini kerana bagi masyarakat Terengganu pembangunan tidak hanya mementingkan nilai-nilai material semata-mata malahan harus disulami dengan elemen keadilan.

Politik Pembangunan di Terengganu

Terengganu dikuasai oleh UMNO-BN sejak dari tahun 1961. UMNO-BN sering menjadikan politik pembangunan sebagai senjata utama bagi menarik sokongan pengundi dalam pilihan raya. Dalam tempoh tersebut, politik pembangunan dilihat berjaya dalam memberikan kemenangan kepada UMNO-BN dalam pilihan raya. Namun begitu, politik pembangunan dan kemajuan ekonomi yang dipacu oleh UMNO-BN tidak menjamin kesejahteraan rakyat apabila perasaan tertindas, ketidakpuasan dan

rasa keterpinggiran masih wujud di kalangan rakyat. Meskipun UMNO-BN mentadbir Terengganu sejak tahun 1961, namun keberkesanan pentadbiran UMNO-BN memimpin negeri dilihat agak perlahan. Tidak ada program yang dilihat benar-benar berkesan untuk mengubah tahap sosioekonomi rakyat Terengganu. Program pembangunan berskala besar yang mampu mencipta kesan pengganda kepada ekonomi negeri juga dilihat agak kurang. (Hasbie, 2019).

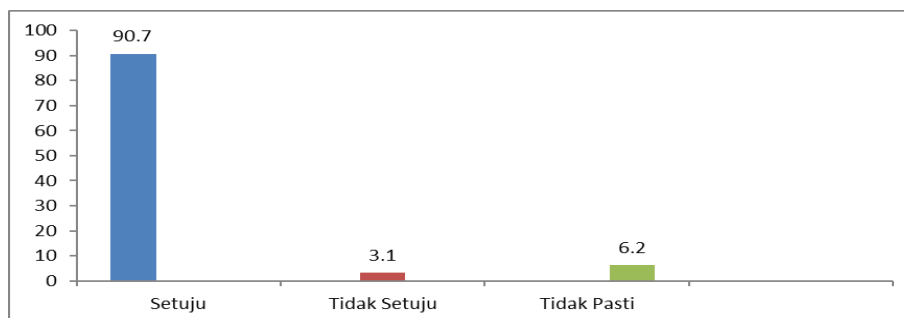
Tidak dinafikan pentadbiran UMNO-BN mempunyai rekod yang baik dalam mengawal keamanan, ketuanan Melayu dan juga kedudukan bukan Melayu. Justeru dengan bertopengkan kontrak sosial tersebut, rakyat hidup secara aman tanpa rusuhan dan pertentangan. Hal ini menjadikan hagemoni pemerintah bertambah kuat dengan melekakan pengikut-pengikutnya untuk terus memberikan sokongan dan taat setia kepada pemerintah. Walaubagaimanapun, rekod pemerintah UMNO-BN mula dipersoalkan seperti yang ditunjukkan menerusi keputusan-keputusan pilihan raya pasca PRU ke-10. UMNO-BN menerima pelbagai tuduhan rasuah, korup dan tidak adil sepanjang beberapa dekad pemerintahan samada daripada parti oposisi dan juga NGO. Meskipun pembangunan tetap wujud namun beberapa kelemahan tersebut menyebabkan rakyat mulai menolak UMNO-BN. Terengganu dikuasai PAS dalam pilihanraya tahun 1999-2004. Meskipun pelbagai pembaharuan pentadbiran telah dilakukan oleh kerajaan PAS di Terengganu yang bersangkutan dengan nilai-nilai keIslaman, namun dalam PRU ke-11 UMNO-BN telah berjaya merampas kembali Terengganu daripada PAS. Selepas tewas di Terengganu dalam PRU ke-10, UMNO-BN menggandakan pelbagai usaha dengan memberikan penekanan kepada aspek pembangunan.

Rajah 2: *Pembangunan Wajar Diutamakan Selain Isu Agama (%)*

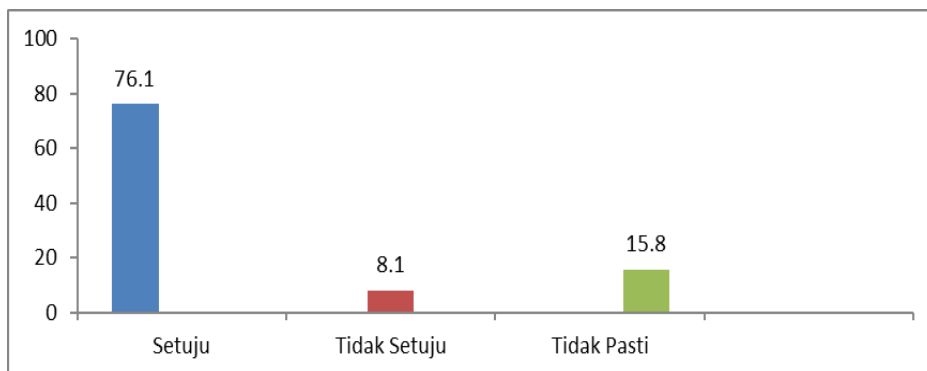
Kenyataan tersebut ternyata berjaya memenangi pemikiran orang Melayu dengan janji-janji pembangunan luar biasa yang ingin dibawa ke Terengganu yang disulami dengan visi baru Islam menggantikan dasar PAS. Terengganu telah dijadikan lokasi peluncuran konsep Islam Hadhari. Dalam arena politik tempatan, Islam Hadhari bertujuan mencabar konsep Islam dibawa oleh PAS yang berulang kali mahu menegakkan negara Islam. Islam Hadhari dijadikan sumber bagi mewakili pandangan Islam dan juga menyediakan alternatif yang teruji kepada umat Islam dan juga bukan Islam. UMNO telah membentuk tempat rujukan Islam Hadhari dan hal ehwal kebajikan di peringkat negeri dengan moto “Islam Hadhari Terengganu Bestari” bagi menyaingi moto “Membangun Bersama Islam” yang digunakan oleh PAS sebelumnya. Penolakan rakyat terhadap kerajaan PAS Terengganu pada tahun 2004 juga berpunca daripada kegagalan PAS menarik pelaburan swasta bagi merangsang pertumbuhan ekonomi sekaligus pertumbuhan ekonomi negeri tidak menunjukkan satu angka yang boleh dibanggakan. Selain projek-projek besar PETRONAS yang telah siap, tidak terdapat sebarang penubuhan projek-projek berasaskan petroleum dan gas yang baru di negeri Terengganu. Pelaburan besar yang disalurkan oleh UMNO-BN ke negeri Terengganu pada tahun 2004 adalah bertujuan untuk memperkuatkan sokongan dan penguasaan UMNO-BN. Sebagai tambahan kepada itu, sebuah taman tema berkonsepkan Islam turut dibina di Kuala Terengganu yang dikenali sebagai Taman Tamadun Islam bertujuan untuk menunjukkan pencapaian ketamadunan Islam dengan membina pelbagai model masjid mini yang terdapat di seluruh dunia. Selain itu Tadika Islam al-Hadhari turut dibina bertujuan untuk mendidik kanak-kanak mengenai konsep Islam Hadhari (Welsh, B. & James Chin, 2014). Ternyata janji-janji kerajaan untuk membawa pembangunan yang luar biasa ke Terengganu seperti yang dilaungkan oleh Abdullah Ahmad Badawi berjaya meraih sokongan yang begitu menakjubkan sehingga menterbalikkan keputusan PRU tahun 1999.

Rajah 3: *Pembangunan Ekonomi Negeri Harus Diberikan Keutamaan (%)*

Keputusan PRU tahun 2008 menyaksikan UMNO-BN terus kekal menerajui pentadbiran negeri Terengganu. Pengundi Melayu di Terengganu terus yakin memberikan sokongan kepada UMNO-BN lebih-lebih lagi apabila melihat Terengganu membangun dengan pesat dan dilimpahi dengan pelbagai projek besar yang berprestij sekaligus muncul sebagai negeri paling membangun di Pantai Timur berbanding Pahang dan Kelantan sejak UMNO-BN menguasai semula pemerintahan negeri Terengganu. Kerajaan Persekutuan juga bersetuju meluluskan semula royalti minyak berbillion ringgit kepada kerajaan negeri yang kadar kemiskinannya masih tinggi bagi merancang berbagai projek pembangunan untuk faedah rakyatnya. Kerajaan Persekutuan juga telah menyampaikan cek pertama bayaran royalti petroleum bernilai RM408.6 juta pada 12 Disember tahun 2008. Bayaran selebihnya disalurkan terus ke Akaun Bank Kerajaan Negeri.

Meskipun UMNO-BN berjaya mengekalkan kuasa di Terengganu dalam PRU tahun 2008 namun sokongan pengundi Melayu terhadap parti tersebut telah berubah. Jumlah kerusi yang dimenangi UMNO-BN semakin menurun daripada 28 kerusi DUN pada PRU tahun 2004 kepada 24 kerusi DUN pada PRU tahun 2008. Antara isu yang tidak dipersetujui oleh rakyat ialah projek Taman Tamadun Islam, isu Kolej KUSZA yang diserahkan kepada kerajaan pusat untuk digabungkan dengan Universiti Darul Iman (UDM). Selain itu isu royalti petroleum yang dikatakan ada beberapa peratus lagi tidak sampai kepada kerajaan Terengganu turut sampai ke pengetahuan pihak istana. Isu-isu tersebut dilihat sebagai satu bentuk penderhakaan oleh Idris Jusoh kepada rakyat Terengganu (Ahmad Atory Hussain, 2009).

Rajah 4: *Keadilan Lebih Penting Berbanding Pembangunan (%)*

Pada PRU ke-13, UMNO-BN sekali lagi hampir tewas apabila sekadar meraih 17 daripada 32 kerusi DUN yang dipertandingkan sekaligus hilang majoriti dua pertiga kerusi buat kali kedua dalam tempoh yang begitu singkat melibatkan empat PRU yang terakhir. Meskipun UMNO-BN masih kekal menerajui kerajaan dan pentadbiran di Terengganu, namun sokongan yang ditunjukkan oleh pengundi khususnya orang Melayu terhadap parti tersebut semakin longgar. Meskipun pembangunan ekonomi negeri Terengganu masih berada di tahap yang rendah, namun demokrasinya dilihat begitu subur. Pihak kerajaan seringkali memaparkan jasa serta kejayaan dalam membantu dan memajukan Terengganu seperti menyumbangkan atap baru kepada penduduk, subsidi kerajaan terhadap beberapa barangan keperluan harian, pembinaan rumah PPRT dan pemberian komputer riba kepada murid sekolah rendah di seluruh Terengganu. Walau bagaimanapun disebalik jasa dan usaha tersebut, rakyat Terengganu tidak mendapat sebarang faedah daripada projek-projek yang lebih besar seperti Penganjuran Kejohan Perahu Layar Piala Monsun, Pembinaan Taman Tamadun Islam dan Masjid Kristal. Justeru itu, ketidakadilan dalam agihan pembangunan tersebut menyebabkan pengundi bertindak memberikan sokongan kepada parti oposisi khususnya PAS (Amer Saifude, et.al 2010). Masyarakat Melayu kini dilihat begitu kritikal terhadap apa jua persoalan yang berkait rapat dengan kepentingan dan kelangsungan hidup mereka dalam konteks pembangunan ekonomi. Minda masyarakat Melayu tidak lagi terbelenggu di bawah konsep minda feodal yang dikatakan menunjangi kuat pandang dunia mereka selama ini.

KESIMPULAN

Justeru itu, dapatlah dirumuskan bahawa isu pembangunan merupakan faktor utama yang mempengaruhi penilaian pengundi ketika membuat pilihan tentang parti mana yang harus diberikan sokongan dalam pilihan raya. Kegagalan pemerintah untuk membawa pembangunan yang sewajarnya mampu menyebabkan pengundi beralih dengan memberikan sokongan kepada parti oposisi seperti yang berlaku dalam PRU ke-10 di Terengganu. Rumusannya, budaya politik Melayu Terengganu telah melalui satu proses transformasi yang dinamik. Pembangunan masih lagi relevan dalam mempengaruhi pembentukan budaya politik Melayu Terengganu. Walau bagaimanapun, pembangunan telah mendapat penafsiran yang baru dalam budaya politik Melayu di Terengganu pasca PRU ke-10 selari dengan idea yang diperjuangkan dalam budaya politik baru. Hal ini menjelaskan bahawa masyarakat Melayu

Terengganu tidak lagi hanya mementingkan nilai-nilai yang berkait dengan pembangunan material semata-mata malahan telah mengambil satu nilai yang baru selaras dengan perkembangan politik semasa tanpa meninggalkan nilai yang sedia ada.

Rujukan

- Ahmad Atory Hussain. (2009). *Politik Melayu Di Persimpangan: Suatu Analisis Pilihan Raya Umum 2008*. Kuala Lumpur: Utusan Publication & Distributors Sdn. Bhd.
- Amer Saifude Ghazali, Mohammad Redzuan & Zulkarnain Abdul Rahman. (2010). Pengundi Muda dan Pilihan Raya Kecil Parlimen: Tumpuan Kepada Pilihan Raya Kecil Parlimen Permatang Pauh, Kuala Terengganu dan Bukit Gantang: *Sarjana*, Vol. 25 (1), hal. 34-55.
- Azmah Abdul Manaf. (2008). History of Terengganu 1942-1973: With Special Reference to Islam, Politics and Socio Development: *Tesis Doktor Falsafah*. Charles Darwin University.
- Chua Yan Piaw. (2006). *Kaedah dan Statistik Penyelidikan*. Malaysia: Macgraw-Hill Sdn.Bhd.
- Hamdan Aziz. (2015). *Pilihan Raya Umum Terengganu 1955-2013*. Kuala Terengganu: Universiti Malaysia Terengganu.
- Mazlan Ali. (2019). *Masa Depan Politik Terengganu: Kemaraan PAS, Kebangkitan UMNO dan Cabaran Pakatan Harapan*. Dlm. Kolokium Literasi Politik Melayu Terengganu. Universiti Sultan Zainal Abidin (UniSZA), hal. 10-20.
- Mazli & Jamaie. (2018). *Neofeudal UMNO: Politik dan Pembangunan Luar Bandar*. Petaling Jaya: Strategic Information and Research Development Centre.
- Mohd Hasbie Muda. (2014). *PAS dan Pilihan Raya: Analisis Pencapaian Parti Islam SeMalaysia Dalam Pilihan Raya Umum (1959-2013)*. Petaling Jaya: Megamind Leadership Consultancy.
- Rohana Yusof. (2004). *Penyelidikan Sains Sosial*. Pahang: PTS Publication & Distributors Sdn. Bhd.
- Welsh, B., & James Chin. (2014). *Bangkit: Tempoh Pentadbiran Abdullah Ahmad Badawi*. Petaling Jaya: SIRD Centre.

Acknowledgements/Penghargaan

Terima kasih kepada semua yang menyumbang semasa proses menyiapkan artikel ini

Funding/Pembiayaan

Pembiayaan sendiri

Conflict of interest/Konflik Kepentingan

Tidak berkaitan